

Forord

*Nærværende forfatter er ingenlunde
filosof, han har ikke
forstået systemet.*

Ikke blot i handlens, men også i ideernes verden foranstalter vor tid *ein wirklicher ausverkauf*, dvs. 'et virkeligt ud-salg'. Alt fås for en sådan spot-pris, at det bliver et spørgsmål, om der til sidst er nogen, der vil byde.

Enhver spekulativ *marqueur*, dvs. 'markør', der samvittighedsfuldt pointerer den nyere filosofis betydningsfulde gang, enhver privatdocent, *repetent*, dvs. 'hjælpelærer', student, enhver udflytter og indsidder i filosofien bliver ikke stående ved at tvivle om alt, men går videre.

Måske ville det være utidigt og ubetimeligt at spørge dem, hvor de dog egentlig komme hen, men høfligt og beskedent er det vel at anse det for afgjort, at de har tvivlet om alt, da det jo ellers var en besynderlig tale, at de gik videre.

Denne foreløbige bevægelse har de da alle gjort og formodentlig så let, at de ikke finder det fornødent at lade et ord falde om, hvorledes; thi end ikke den, der ængstelig og bekymret søgte en lille oplysning, fandt en sådan, et vejle-

Den franske filosof og matematiker René Descartes (1596-1650). Hans: Principia philosophiae fra 1644 (Filosofiens principper), er beregnet til studerende. Hans: Dissertatio de methodo eller Discours de la Méthode (Afhandling om metoden), var skrevet på fransk beregnet for et bredere publikum.

dende vink, en lille diætetisk forskrift om, hvorledes man forholder sig under denne uhyre opgave.

'Men Cartesius har jo gjort det'? Cartesius, en ærværdig, ydmyg, redelig tænker, hvis skrifter vist ingen kan læse uden den dybeste rørelse, han har gjort, hvad han har sagt, og sagt, hvad han har gjort.

Ak! Ak! Ak! Det er en stor sjældenhed i vor tid! Cartesius har, som han selv ofte nok gentager, ikke tvivlet i forhold til troen. (*Memores tamen, ut jam dictum est, huic lumen naturali tamdiu tantum esse credendum, quamdiu nihil contrarium a deo ipso revelatur ... præter cætera autem, memoriæ nostræ pro summa regula est infigendum, ea quæ nobis a deo revelata sunt, ut omnium certissima esse credenda; et quamvis forte lumen rationis, quam maxime clarum et evidens, aliud quid nobis suggerere videretur, soli tamen auctoritati divinæ potius quam proprio nostro iudicio fidem esse adhibendam*), dvs. 'Som sagt må vi dog huske, at man kun må stole på dette naturlige lys, for så vidt Gud ikke selv åbenbarer noget, der strider imod det ... men frem for alt må vi som den vigtigste regel indpræge os, at vi må tro på Guds åbenbaring som det allersikreste; og hvis fornuftens lys, så klart og åbenbart det end måtte være, skulle se ud til at vise os noget andet, så må vi kun stole på Guds myndighed, ikke på vor egen dom', jf. Descartes *Principia philosophiæ* 1, 28, og 1, 76).

Han har ikke råbt brand og gjort det til pligt for alle at tvivle, thi Cartesius var en stille ensom tænker, ikke en brølende gadevægter; han har beskedent bekendt, at hans metode kun havde betydning for ham selv og havde tildels sin grund i hans tidligere forkvaklede viden.

(*Ne quis igitur putet, me hîc traditurum aliquam methodum, quam unusquisque sequi debeat ad recte regendam rationem; illam enim tantum, quam ipsemet secutus sum, exponere decrevi ... sed simul ac illud studiorum curriculum*

absolvi (sc. juventutis), quo decurso mos est in eruditorum numerum cooptari, plane aliud coepi cogitare. Tot enim me dubiis totque erroribus implicatum esse animadverti, ut omnes discendi conatus nihil aliud mihi profuisse judicarem, quam quod ignorantiam meam magis magisque detexissem, dvs. 'Så ingen må tro, at jeg her vil meddele en metode, som enhver må følge for at styre sin fornuft rigtigt; for min hensigt er kun at fremstille den, jeg selv har fulgt ... men så snart jeg havde fuldført den serie af studier (det vil sige ungdommens), efter hvilke man plejer at blive optaget blandt de lærde, så begyndte jeg at gøre mig helt andre tanker. For jeg lagde mærke til, at jeg var viklet ind i så megen tvivl og vildfarelse, at jeg konkluderede, at alle mine forsøg på at lære noget kun havde gjort mig den gavn, at jeg mere og mere havde afdækket min uvidenhed', jf. Descartes *Dissertatio de methodo*).

Hvad hine gamle grækere, der dog også forstod sig lidt på filosofien, antog at være en opgave for hele livet, fordi den tvivlende færdighed ikke erhverves i dage og uger, hvad den gamle udtjente strider opnåede, der havde bevaret tvivlens ligevægt gennem alle besnærelser, uforfærdet nægtet sansens vished og tankens vished, ubestikkelig trodset selvkærlighedens angst og medfølelsens insinuationer – dermed begynder i vor tid enhver.

I vor tid bliver enhver ikke stående ved troen, men går videre. Et spørgsmål om, hvor de kommer hen, ville måske være en dumdristighed, derimod er det vel et tegn på belevenhed og dannelse, at jeg antager, at enhver har troen, da det ellers bliver en besynderlig tale: At gå videre.

I hine gamle dage var det anderledes, da var troen en opgave for hele livet, fordi man antog, at den troende færdighed ikke erhverves hverken i dage eller uger.

Når da den prøvede olding nærmede sig sit endeligt, havde stridt den gode strid og bevaret troen, da var hans